



Від початку й на сьогоднішній день існування російської імперії базується на перекручуванні термінології та історичних фактів.

Одним із наріжних каменів у системі неоімперської міфології путінського режиму завжди була [«об'єднавча» тема «Великої Вітчизняної»](#). Український інформаційний простір давно й густо заповнили російські «патріотичні» фільми про трагічне, але переможне лихоліття. У них під командуванням головних героїв із яскраво російськими прізвищами «спільного ворога» розгромлюють колоритні українці чи білоруси. Мета зрозуміла: протиставити «нормальних хохлів» «зрадникам та поплічникам нацизму» бандерівцям.

ВЗАЄМОДОПОМОГА ПО-КРЕМЛІВСЬКИ

Російські політики й навіть фахівці-міжнародники уже давно досягають вершин софістики, доводячи, що Кремль зовсім не окупував країн Балтії, Західної України чи Бессарабії. У такий спосіб вони намагаються підживлювати живучі стереотипи, сформовані впродовж десятиліть комуністичної пропаганди, стосовно «визволення» цих країн, їх «порятунку» від окупації Німеччиною – партнером СРСР у розв'язанні Другої світової війни. Для аргументації віднаходять найменші шпаринки в чинному на той час міжнародному праві, які не дають формально визнати дії Радянського Союзу проти країн Балтії, Польщі та Румунії окупацією чи анексією. Натомість нав'язують сентенції на кшталт «непорядність сталінського керівництва», «невиконання взятих на себе, згідно з укладеними пактами про ненапад, домовленостей».

Звісно, це теж було. Така історія зовнішньої політики Росії: ця країна ніколи не дотримувалася міжнародних зобов'язань, коли ті виявлялися не вигідними або ж ставали на заваді її дальшій експансії. Однак це не спростовує реального факту – примусового включення територій суверенних держав Центральної Європи чи їх частин до складу Країни Рад. У 1939–1940 роках комуністичний СРСР спільно з нацистською Німеччиною активно шматував Європу. Згідно з таємним договором про сфери впливу (відомим як пакт Молотова – Ріббентропа), укладеним 23 серпня 1939 року в Москві, Фінляндія заодно з Латвією, Естонією, Західною Україною та Західною Білоруссю мала бути окупована Радянським Союзом.

ТРАГЕДІЯ ЛИТВИ

На відміну від Фінляндії, агресія проти якої була відвертою, у випадку Литви, Латвії та Естонії, як і Західної України, Кремль розіграв справжні театральні вистави, аби уникнути надалі звинувачень в окупації. Сценарій був аналогічний для всіх. У першому з

випадків його реалізовували так. 28 вересня 1939 року Німеччина та СРСР уклали договір, яким уточнили визначені в пакті Молотова – Ріббентропа умови поділу Європи. Литву, як звичайну земельну ділянку край межі, було обмінано на Варшавське та Люблінське воєводства Польщі. Після цього її керівництво мусило підписати угоду про «взаємодопомогу», за якою на територію країни було введено 20-тисячну радянську армію.

Ціна цього «братерства» [виявилася надто високою](#). До кінця весни 1940 року Кремль учинив низку провокацій, що супроводжувалися посиленням інформаційним тиском на уряд балтійської держави. Піком нагнітання істерії стало звинувачення її в недотриманні договору про дружбу, «ворожих діях» щодо СРСР та інспіроване спецслужбами Кремля «викрадення» двох радянських солдатів. Використавши це як привід, 14 червня 1940 року Москва висунула Литві брутальний ультиматум, у якому вимагала згоди на введення додаткових військ та фактичного державного перевороту: відставки уряду й навіть арешту незручних для Кремля його членів. Командування армії, поінформоване про згоду Німеччини на окупацію Литви Радянським Союзом, відмовилось чинити опір.

Ультиматум було прийнято. І вже в перші чотири дні це обернулося для Литви від-повідними наслідками. Від 14 до 18 червня 1940 року зі ще суверенної (проте вже окупованої) країни за кордон – в СРСР – депортували 34 тис. громадян (понад 1% населення тримільйонної країни). До речі, на початку січня цього року спікер Сейму цієї країни Ірена Дягутене висловила надію, що РФ визнає радянські злочини в Литві: «Росія вже визнала образи Польщі – жертви Катині, й визнала, що злочин було скоєно, і люди були вбиті. У мене є надія, що врешті-решт і те, що було в Литві, – радянські, сталінські злочини – теж будуть визнані, разом із жертвами і 1941-го, й 1991 року».

Після згаданого державного перевороту в країні було сформовано маріонетковий уряд. А потім проведено пародію на вибори, що цілком відповідали формулі Сталіна «не важливо, як голосують, – важливо, як рахують». Контрольований комуністами так званий Блок трудового народу, альтернативи якому просто не було, цілком прогнозовано здобув 99,2% голосів. Утворений після цього псевдопарламент («Народний сейм») під наглядом радянських військ, 21 липня проголосив створення Литовської РСР і звернувся із проханням до Верховної Ради СРСР прийняти її до складу Союзу. Що й зробили 3 серпня 1940 року. Цей театральний сценарій, згідно з яким було вчинено анексію країни, й досі відіграє свою роль. Адже він став складовою міфу про цілковито оборонну участь Кремля у Другій світовій війні.

РОСІЙСЬКЕ РОЗУМІННЯ «ФАШИЗМУ»: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Керівництво РФ, регулярно підтверджуючи свою не лише юридичну, а й ідейну вірність радянській, сталіністській спадщині, прагне не згадувати, з чого починалася так звана «Велика Вітчизняна», а офіційні ЗМІ таврують терміном «фашист» будь-кого, хто виступає проти сучасного великодержавного реваншизму на пострадянському просторі. Для них цей термін означає зовсім не те, що для європейців. У путінській реставраційній доктрині «спільна переможна війна» проти «фашизму» посідає почесне місце не як звитяга над людиноненависницьким тоталітарним режимом, а як триумф імперії, що

закріпив за нею статус однієї з наддержав замалим не на півстоліття, а відтак як ідеологічний та політичний інструмент її відновлення сьогодні.

Доказом специфічної вибірковості підходів Кремля до міфології «спільної війни» став принаймні нещодавній інцидент в Узбекистані, керівництво якого традиційно демонструє лояльність до нинішньої російського реставраційного курсу на теренах СНД. У столиці цієї держави – Ташкенті – на території колишнього Сабір-Рахімов-ського району (перейменованого на Олмазар) демонтували пам'ятник героєві Радянського Союзу Сабіру Рахімову. Чотириметрову постать на постаменті, нижчому за неї вдвічі, зносили шість бульдозерів у присутності численних співробітників міліції та хокіміяту (міської адміністрації). Незадовго до того перейменували й станцію метро, яка носила його ім'я. Цей окремий випадок можна було б пояснити тим, що свою військову кар'єру в російській більшовицькій армії Рахімов розпочинав, придушуючи опір басмачів у Середній Азії. Та ще раніше, 2009 року в столичному Парку бойової слави було демонтовано всі монументи, встановлені 1975-го на честь 30-річчя Перемоги.

Офіційна Москва, яка регулярно влаштовувала істерики Україні, Грузії, Литві, Польщі, іншим країнам Центральної та Східної Європи через «плюндрування» меморіалів учасникам Другої світової, ніяк не відреагувала на дії лояльного до неї узбецького режиму. Не сталося цього тому, що [міфологія «спільної переможної війни»](#) в Середній Азії не відіграє тієї ролі, яку їй відводить Кремль в Україні та інших постсоціалістичних державах Європи.

Олександр Крамар, [Український тиждень](#)
